

РОЗДІЛ 4 ПРАВО

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.24>

Бадалова Тетяна Геннадіївна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу

Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції

ORCID ID: 0000-0001-8364-5514

Федченко Володимир Михайлович,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу

Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців

для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0003-4006-3535

СУТНІСТЬ ЕКСТРАДИЦІЇ ЯК РІЗНОВИДУ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ (НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

THE ESSENCE OF EXTRADITION AS A VARIETY OF INTERNATIONAL LEGAL AID IN CRIMINAL PROCEEDINGS (ON THE EXAMPLE OF DNIPROPETROVSK REGION)

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем кримінального процесуального права України щодо здійснення екстрадиції. Україна, яка вибрала європейський вектор розвитку, прагне стати країною – членом Європейського Союзу, у зв'язку з чим починаючи з 2012 року в Україні спостерігається активізація взаємодії міжнародного та українського кримінального права, спрямованого на об'єднання зусиль держав в боротьбі зі злочинцями. Така співпраця стала підґрунтям для удосконалення правил надання правової допомоги і видачі осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, а також для подальшого розвитку інституту екстрадиції. Не дивлячись на те, що Україна наразі переживає нелегкі часи війни, дуже актуальним є питання застосування міжнародних норм права під час проведення процедури екстрадиції. У зв'язку зі змінами в Україні, які на жаль привнесла війна, у подальшому на нашу країну чекають зміни в міжнародному праві та договірних відносинах між країнами Європи, та країнами, які входять до складу СНД. Звісно умови воєнного стану значно ускладнюють процес проведення екстрадиції, але навіть за таких обставин не можливо допускати ситуацій, які б призвели до ухилення від кримінальної відповідальності осіб, які скоїли кримінальні правопорушення. В статті також розглядаються результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, теоретичну складову екстрадиції: поняття «екстрадиції» в правовій системі України, аналіз нормативно-правового регулювання екстрадиції, функцій та підстави екстрадиції у кримінальному провадженні, етапи, види і принципи екстрадиції. З метою дослідження актуальності процедури екстрадиції в Україні в статті розкрито проблемні питання під час здійснення екстрадиції, норми міжнародного права та нормативно – правову базу України пов'язану з проведенням процедури екстрадиції. Досліджено практику застосування норм міжнародного права та законодавства України під час здійснення екстрадиції на практичному прикладі Дніпропетровської області та надано свої бачення щодо вирішення проблемних питань під час здійснення екстрадиції.

Ключові слова: екстрадиція, сутність екстрадиції, міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні, нормативно-правове регулювання екстрадиції, чинне законодавство України та міжнародне законодавство.

The article is devoted to the coverage of one of the urgent problems of the criminal procedural law of Ukraine concerning extradition. Ukraine, which has chosen the European vector of development, aspires to become a member of the European

Union, in connection with which since 2012 Ukraine has intensified cooperation between international and Ukrainian criminal law, aimed at uniting the efforts of states in the fight against crime. Such cooperation has become the basis for improving the rules for providing legal assistance and extradition of persons committing criminal offenses, as well as for the further development of the institution of extradition. Despite the fact that Ukraine is currently going through difficult times of war, the issue of application of international law during the extradition procedure is very important. Due to the changes in Ukraine, which were unfortunately brought by the war, in the future our country will face changes in international law and contractual relations between European countries and countries that are part of the CIS. Of course, martial law conditions significantly complicate the extradition process, but even in such circumstances it is not possible to allow situations that would lead to the evasion of criminal responsibility of persons who have committed criminal offenses. The article also considers the results of research by domestic and foreign scientists, the theoretical component of extradition: the concept of "extradition" in the legal system of Ukraine, analysis of legal regulation of extradition, functions and grounds of extradition in criminal proceedings, stages, types and principles of extradition. In order to study the relevance of the extradition procedure in Ukraine, the article reveals the problematic issues during the extradition, the rules of international law and the regulatory framework of Ukraine related to the extradition procedure. The practice of application of norms of the international law and the legislation of Ukraine during extradition on a practical example of the Dnepropetrovsk area is investigated and the visions concerning the decision of problem questions during extradition are given.

Key words: extradition, essence of extradition, international legal assistance in criminal implementation, normative-legal regulation of extradition, current legislation of Ukraine and international legislation.

У сьогоднішній злочинність набуває глобального та інтернаціонального характеру. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю є, з одного боку, умовою, а з іншого – засобом зміцнення та гарантування внутрішнього та міжнародного порядку та миру. Основною метою такого співробітництва є вироблення спільної стратегії та координація дій держав у запобіганні та безпосередній боротьбі зі злочинністю, а також під час виконання вироків. Таким чином, у сучасній науковій доктрині досить значна увага приділена вивченню питання видачі осіб, що вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиції).

Питання екстрадиції досліджували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені: С. М. Вихрист, В. Г. Гребенюк, Н. А. Зелінська, С. Ф. Кравчук, С. Я. Лихова, М. І. Пашковський, М. П. Свистуленко, М. І. Смирнов, А. Х. Абашидзе, О. І. Бойцов, Р. М. Валеєв, Ю. Г. Васильєв, Л. М. Галенська, Н. І. Костенко, І. І. Лукашук, Н. А. Сафарова, М. Ш. Бассіуні, С. Беді, К. Вінджерт, Г. Джилберт, А. Кассезе, М. Плячта, К. Пуле та ін.

Україна, як країна, що вибрала європейський вектор розвитку, прагне стати країною-членом Європейського Союзу та починаючи з 2012 року запровадила низку реформ в тому числі в правоохоронних органах, органах прокуратури та суду.

Так, 13.04.2012 Верховною Радою України затверджено Кримінальний процесуальний кодекс України, а у 2014 році між Україною та Євросоюзом підписано Угоду про асоціацію. Враховуючи вищенаведені факти, починаючи з 2012 року в Україні спостерігається активізація взаємодії міжнародного та українського кримінального права, спрямованого на об'єднання зусиль держав в боротьбі зі злочинами. Така співпраця стала підґрунтям для удосконалення правил надання пра-

вової допомоги і видачі осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, а також для подальшого розвитку інституту екстрадиції.

Прагнення кожної з держав до протидії злочинній діяльності є базисом для укладення відповідних міжнародних угод, у яких особливої уваги заслуговує екстрадиція як інструмент забезпечення невідворотності покарання і відповідальності винних.

Сучасні процеси, що відбуваються у світі, мають глобальний вплив на розвиток усіх сфер суспільства. На тлі цих трансформацій глобального та міжнародного характеру зростає злочинність. Боротьба з цим явищем є одним із пріоритетних напрямків міжнародного співробітництва.

Наразі, навіть в такі скрутні для всього світу часи у сучасних міжнародно-правових інструментів протидії злочинності важливе місце займає інститут екстрадиції («Extradition» – видача). У науковій доктрині існують різні погляди, присвячені виникненню інституту видачі щодо взаємозв'язку з розвитком міжнародного права. На сьогоднішній день, склалась практика надання правової допомоги на міжнародному рівні у кримінальних справах. Найчастіше предметом допомоги є питання видачі обвинувачених та засуджених (екстрадиція). Якщо розглядати сам термін «екстрадиція», то вперше цей термін згадується у договорі 1781 року, укладеного між Францією і Базельським єпископом, а потім він повсюдно почав застосовуватися в практиці укладання міжнародно-правових договорів і в національних актах [1].

Зростання злочинності та її інтернаціоналізація перетворили цю боротьбу на одну з головних соціальних проблем і вимагали співпраці держав у її вирішенні. Аналізуючи дослідження та наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених

присвячених питанням нормативної складової екстрадиції до теперішнього часу немає чіткого визначення до якої галузі права відносити екстрадицію: до кримінального, кримінально-процесуального, міжнародного, адміністративного або конституційного. Представлені точки зору щодо правової природи екстрадиції умовно можна розділити на 3 групи.

Окремі автори при розгляді інституту видачі вважають, що екстрадиція – це суто адміністративне питання, тому що часто рішення про неї приймає не суд, а уряд або який-небудь його орган. Так, наприклад, у Франції спочатку запит про екстрадицію розглядається в судовій інстанції, що виносить своє рішення. Якщо воно негативне, то процедура екстрадиції на цьому завершується. Якщо ж позитивне, то запит надходить в урядові органи й прем'єр-міністр Франції підписує відповідний документ. Однак адміністрація й глава уряду на своєму рівні можуть і відмовити в екстрадиції. Таким чином, рішення про видачу залишається за політиками, тоді як судові інстанції обмежуються перевіркою законності самого запиту.

Вивченням та дослідженням поняття „екстрадиція” займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених юристів.

На думку М. Бассіуні, екстрадиція означає формальний процес, за допомогою якого певна особа передається однією державою до іншої на основі взаємного договору між відповідними державами [2]. Л. Оппенгейм зазначив, що видача злочинців – це передача обвинуваченого чи засудженого тій державі, на території якої ця особа вважається такою, що вчинила злочин, або засуджена за нього тією державою, в межах якої в даний час знаходиться імовірний злочинець [3]. У даному визначенні не вказується про видачу осіб, які вчинили злочин проти громадян чи інтересів запитуючої держави за її межами.

Серед українських фахівців у галузі кримінально-процесуального права часто аналізуються дефініції екстрадиції, сформульовані А. Г. Маланюком та О.І. Виноградовою.

Зокрема, А. Г. Маланюк зазначає: “видача осіб – діяльність компетентних органів, що базується на загально визначених принципах міжнародного права, нормах міжнародних договорів і внутрішньодержавного законодавства, в ході якої держава у випадку, якщо вона потерпіла від злочину чи він був вчинений на її території або ж її громадянином, запитує і отримує обвинуваченого, підсудного чи засудженого з держави, на території якої він знаходиться, з метою притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку,

або ж розглядає заявлене клопотання іноземної держави і передає запитувану особу” [4].

На думку О. І. Виноградової, під видачею (екстрадицією) слід розуміти процес, який ґрунтується на міжнародних договорах, загально визначених принципах міжнародного права, нормах внутрішнього законодавства і пов'язаний з наданням державами правової допомоги, що полягає у передачі підозрюваного, обвинуваченого або засудженого державою, на території якої він перебуває, державі, на території якої він вчинив злочин або громадянином якої він є або державі, що потерпіла від злочину, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду [5; 6].

Таким чином, підсумувавши наведені дослідження, необхідно звернути увагу на те, що екстрадиція являє собою складну юридичну процедуру, практичне здійснення якої неможливе (навіть при наявності окремого нормативно-правового акта, наприклад, Європейської конвенції про видачу 1957 р., національного Закону про видачу) без звернення до норм конституційної, кримінальної, кримінально-процесуальної й інших галузей права.

Тому інститут видачі (екстрадиції) включив у свій склад норми різних галузей права. У Кримінальному кодексі України передбачені матеріально – правові підстави видачі особи обвинувачуваного у вчиненні злочину й засудженого за вчинений злочин. У той же час процесуально-правові норми, що уявляють собою правила поведінки організаційно-процедурного характеру, регламентують порядок, форми й методи реалізації норм матеріального права.

У практичному розумінні здійснення видачі (екстрадиції) – це взаємовідносини компетентних органів і посадових осіб взаємодіючих держав, які регламентуються виключно кримінально-процесуальним законодавством. Питання, пов'язані з видачею певної особи, не можуть вирішуватися в рамках інших, не кримінально-процесуальних процедур.

Варто визнати, що видача – це процес, що складається з послідовно здійснюваних процесуальних дій, пов'язаних з підготовкою до екстрадиції, безпосередньо самим фактом видачі і її наслідків. Тому видача, як складний, насичений нормами процесуального права й правилами процедурного характеру інститут все-таки перебуває в сфері дії кримінального процесуального права.

Правовими джерелами, у яких визначаються підстави і процесуальний порядок міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, є міжнародні договори, конвенції, угоди тощо. Більшість правових норм, що регулюють

відносини у сфері екстрадиції, знаходять своє відображення в різних двосторонніх і багатосторонніх договорах (конвенціях).

Від свого призначення всі міжнародні договори, що містять у собі правові норми, на нашу думку, можуть бути поділені на такі групи:

1. Двосторонні договори, укладені між двома державами; такі договори поділяються на:

а) двосторонні договори про екстрадицію. Одним із прикладів двостороннього договору є Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про екстрадицію 1999 р., який був одним із перших спеціальних договорів про екстрадицію, укладений з Україною. Вказаний договір є спробою відображення загальноприйнятих міжнародно-правових норм про екстрадицію і є зразком для складання майбутніх двосторонніх договорів [7].

б) двосторонні договори про правову допомогу у кримінальних справах. Наприклад, Договір між Україною і Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах 1995 р. [8].

2. Багатосторонні міжнародні договори (конвенції) прийнято поділяти на такі види:

а) спеціальні конвенції про екстрадицію (Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.);

б) конвенції про правову допомогу у кримінальних справах, які включають окремі норми екстрадиції.

У питанні видачі осіб в Україні діють Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах (1993 року) [9], а також Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року з протоколами [10], а також низку двосторонніх та багатосторонніх міжнародних договорів.

Правовими джерелами, у яких визначаються підстави і процесуальний порядок міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, є міжнародні договори, конвенції, угоди тощо.

Кримінальним процесуальним законодавством України передбачено здійснення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) (глава 44 КПК України) [11].

На національному рівні механізм проведення процедури екстрадиції закріплено у КПК України, де термінологічна одиниця «екстрадиція» вживається у значенні видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для: 1) притягнення до кримінальної відповідальності; 2) виконання вироку.

Екстрадиція включає офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї

держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу.

Екстрадиція включає в себе не лише видачу особи як таку, але і сукупність заходів, направлених на забезпечення видачі.

Відповідно до ст. 541 КПК: «видача особи (екстрадиція) – видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Також екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави».

Отже, *екстрадиція* – це сукупність заходів щодо видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Дослідники В. С. Березняк та В. М. Тертишний вважають, що функції екстрадиції можна поділити на дві основні групи (загальні та спеціальні).

До загальних функцій дослідники слід В. С. Березняк та В. М. Тертишний відносять:

– міжнародно-дипломатичну функцію, яка відображає міжнародне співробітництво держав стосовно надання правової допомоги у сфері кримінального судочинства, у тому числі екстрадиції, а також велике досягнення об'єднання держав у боротьбі зі злочинністю;

– нормотворча функція, яка виражається в постійному удосконаленні норм екстрадиції і їх закріпленні в міжнародних договорах, створенні гнучкої процедури екстрадиції, яка може застосовуватися в багатьох державах, постійному пристосуванні норм екстрадиції до сучасних умов взаємовідношення держав на міжнародному рівні боротьби зі злочинністю;

– імплементаційна функція, яка виявляється в застосуванні державами у внутрішньому законодавстві міжнародних норм екстрадиції, а також у пристосуванні цих міжнародних норм до національної процедури екстрадиції з подальшим регулюванням цими нормами правових відносин, які виникають при екстрадиції;

– правоорієнтована функція, яка забезпечує орієнтир держав на нові правові тенденції щодо процесів, які виникають при екстрадиції, орієнтир на створення правових змін у сфері екстради-

ції, які сприяли б більш ефективній міжнародній співпраці у боротьбі зі злочинністю з урахуванням нових форм і змін злочинності;

– правозобов'язальна функція, яка створює обов'язок держав у міжнародній співпраці у сфері екстрадиції. Цей обов'язок держав закріплений в багатосторонніх і двосторонніх міжнародних договорах, забезпечує неухильне виконання державами зобов'язань, вказаних у договорах. Зобов'язання про екстрадицію забезпечується в першу чергу наявністю прохання (вимоги) про екстрадицію та існуючих положень договорів.

До спеціальних функцій екстрадиції згідно думок дослідників В. С. Березняка та В. М. Тертишного відносять: охоронну, захисну, регулятивну, правозабезпечувальну, інформаційну, соціально – забезпечувальну.

Якщо розглядати взагалі всі поняття функції екстрадиції, то вони мають загальний напрямок, який несе в собі впершу чергу охорону громадян і державних інтересів від злочинних посягань, притягнення винних осіб, до відповідальності за скоєні кримінальні правопорушення, приведення вироку до виконання, виконання постанови про взяття під варту особи (ст. 1 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р.), проголошення вироку (ст. 1 Типового договору про видачу 1990 р.), захист прав і свобод людини, регулювання правових відносин між державами за допомогою міжнародних договорів про екстрадицію, формування нормами права міжнародних відносин між державами в області екстрадиції.

В основі екстрадиції лежать єдині для усіх країн принципи, якими вони керуються при укладанні міжнародних угод та при розробці національних інститутів.

Принципи кримінально-процесуального права – це закріплені в законі основоположні ідеї, засади, найзагальніші положення, що визначають сутність, зміст і направленість діяльності суб'єктів процесу, спосіб і процесуальну форму їх діяльності, та здійснення правосуддя, створюють систему гарантій встановлення істини, захисту прав і свобод людини та забезпечення справедливості правосуддя, засади, від яких не відступають, а їх порушення веде до скасування вироку та інших прийнятих за таких умов рішень у справі.

Що стосується принципів екстрадиції, то вони комплексно не досліджувалися, хоча деякі науковці розглядали певні аспекти цієї тематики.

Так, О. І. Виноградова поділила принципи екстрадиції на загальні і спеціальні. До загальних О. І. Виноградова віднесла такі принципи: незастосування сили або погрози силою; мирне

вирішення міжнародних спорів; невтручання у внутрішні справи інших держав; міжнародне співробітництво; рівноправність і самовизначення народів; суверенна рівність держав; добросовісне виконання зобов'язань в міжнародному праві; повага прав людини; недоторканність кордонів; територіальна цілісність. До спеціальних: невіддачу громадян і політичних емігрантів; невідворотність покарання; гуманність; захист прав своїх громадян за кордоном [12].

Натомість, І. В. Озерський, А. В. Озерська та І. О. Кашук вказують, що основу здійснення видачі утворює сукупність загальних принципів, регулюючих взаємодію держав, принципів, викладених в угодах про видачу, та принципів внутрішньодержавного законодавства України.

Важливим принципом екстрадиції, який вказаний у ч. 1 ст. 2 Конвенції 1957 р., є принцип подвійної кримінальної відповідальності. Відповідно до нього злочин є екстрадиційним, якщо він карається за законами обох держав, які вступають в екстрадиційні правовідносини. Покарання за злочин, що вчинила особа, повинне бути передбачено за національним кримінальним законодавством як держави, де особа знаходиться, так і держави, де був вчинений злочин і яка вимагає екстрадиції.

Одним із важливіших принципів екстрадиції є принцип екстрадиційної (мінімальної) кари. Частина 1 ст. 2 Конвенції 1957 р. вказує на те, що екстрадиція правопорушників здійснюється у зв'язку із правопорушеннями, які караються за законами запитуючої та запитуваної сторони позбавленням волі, або згідно з постановою про утримання на максимальний термін не менше одного року чи більш суворим покаранням. Вказаний принцип є, так би мовити, підставою для екстрадиції, тобто такою може бути вчинення злочину, що позбавленням волі не менше ніж на один рік чи більш суворим покаранням.

Також до принципів екстрадиції слід відносити засади, які становлять основу як видачі, так і відмови у видачі підозрюваних, обвинувачених чи засуджених.

За дослідженнями В. С. Березняка та В. М. Тертишного принципи екстрадиції – це закріплені в нормах спеціальних міжнародних договорів (конвенцій) або відображені в нормах національних законів загальні положення та основні ідеї, що визначають і суть, зміст, мету взаємовідносин держав щодо екстрадиції осіб та мають як імперативний, так і факультативний характер.

У процесі екстрадиції застосовуються і традиційні принципи кримінально-процесуального права:

принцип презумпції невинуватості, і принцип рівності людей перед законом і судом, публічність, гласність, право на захист, право на честь та гідність тощо. Вказані принципи використовуються не як підстави для екстрадиції або відмови в екстрадиції, але застосовуються під час екстрадиції.

До принципів екстрадиції, на наш погляд, слід віднести такі фундаментальні положення, як забезпечення прав і свобод особи, яка видається, ознайомлення її з висунутим щодо неї обвинуваченням та нормами законів, за якими кваліфіковані її дії.

Спеціальні принципи екстрадиції визначає те, що особа не може переслідуватися, засуджуватися або затримуватися з метою виконання вироку чи постанови про утримання під вартою ні за яке правопорушення, вчинене до її видачі, крім правопорушення, за яке вона була видана, і її особиста свобода ні з яких інших причин не може обмежуватися (ч. 1 ст. 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р.)

Таким чином, розглянувши дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців слід зробити висновок про те, що процес екстрадиції має свою складну систему принципів. Частина цих принципів знайшла своє відображення в нормах міжнародних договорів, конвенціях і має вигляд підстав для екстрадиції і або ж з підстав відмови в екстрадиції, а деякі з них імплементовані і в національні закони (наприклад, невидача власних громадян – ст. 25 Конституції України). Інші принципи екстрадиції не виступають як підстави для екстрадиції або відмови в екстрадиції, але застосовуються під час екстрадиції як принципи кримінально-процесуального права, частиною якої є інститут екстрадиції.

Розглянемо показники екстрадиції відповідно до статистичних даних електронного ресурсу Генеральної прокуратури України, у 2013 р. до ГПУ від іноземних установ надійшло 104 звернення щодо екстрадиції, з них 76 – виконано; у 2014 р. надійшло 61 звернення, виконано – 85; у 2015 р. – надійшло 81 звернення, виконано – 45; у 2016 р. – надійшло 125 звернень, виконано – 107. Натомість, компетентними органами України для направлення до іноземних установ у 2013 р. було підготовлено 260 звернень, надіслано – 258, виконано – 171 звернення; у 2014 р. – підготовлено та надіслано 158 звернень, виконано – 109; у 2015 р. – підготовлено та надіслано 118 звернень, виконано – 109 звернень; у 2016 р. – підготовлено 151 звернення, надіслано – 148, виконано – 98 звернень [13].

Якщо розглядати показники екстрадиції на території Дніпропетровської області, то згідно

даних звітів електронного ресурсу Національної поліції України та електронного ресурсу Генеральної прокуратури України у період з 2015 р. по 2021 р. по Дніпропетровській області від іноземних установ надійшло 18 звернень щодо екстрадиції з них до компетентних органів Словацької Республіки – 1, Федеративної Республіки Німеччина – 1, Республіки Молдова – 1, Держави Грузія – 2, Королівства Таїланду – 1, Об'єднаних Арабських Еміратів – 1, Російської Федерації – 7, Республіки Білорусь – 2, Республіки Польща – 1, Держави Ізраїль – 1 [14].

Також за вказаний період часу до компетентних органів Дніпропетровської області надійшло 8 звернень щодо екстрадиції осіб з України, з них до компетентних органів Російської Федерації – 5, Федеративної Республіки Німеччина – 1, Південної Кореї – 1, Республіки Польща – 1.

З практичного досвіду роботи, нам відомо, що під час здійснення міжнародного співробітництва та проведенні процедури екстрадиції виникають проблемні питання пов'язані з виконанням вимог статті 23 Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та п. 5 ч. 2 ст. 575 КПК України і ч. 4 ст. 575 КПК України.

Згідно статті 23 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р., документи подаються на мові запитуючої або запитуваної Сторони. Запитувана Сторона може вимагати перекладу на одну з офіційних мов Ради Європи за своїм вибором, таким чином при підготовці матеріалів екстрадиції виникають питання, пов'язані з пошуком компанії, яка зможе надати послуги перекладачів та здійснення оплати цих послуг.

Нажаль до теперішнього часу в Національній поліції України не вирішено проблему з заснуванням підрозділу, який відповідав за переклад службових матеріалів у зв'язку з чим відповідальність за здійснення перекладу службових матеріалів покладається на той орган, який готує матеріали екстрадиції.

Розглянемо проблематику перекладу на прикладі здійснення екстрадиції до компетентних органів Королівства Таїланду та Держави Ізраїль, під час проведення яких правоохоронні органи Дніпропетровської області зіткнулися з пошуком перекладачів на рідкісні мови – тайську та іврит.

Так, з бюджету Головного управління Національної поліції України в Дніпропетровській області на здійснення перекладу матеріалів екстрадиції до компетентних органів Королівства Таїланду та Держави Ізраїль було витрачено майже 120 000 гривень на користь приватної компанії, яка займалася перекладом відповідних матеріалів.

Також слід зазначити те, що під час здійснення перекладу приватними компаніями існує загроза розголошення відомостей досудового розслідування (ст. 222 КПК України «Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування»), як сталося під час перекладу матеріалів до компетентних органів Королівства Таїланд де сталася, подія, що призвела до розголошення відомостей досудового розслідування та суті матеріалів екстрадицію, які могли негативно вплинути на передачу правопорушника до України.

Якщо розглядати вимоги п. 5 ч. 2 ст. 575 КПК України то на практиці правоохоронні органи України стикаються з проблемою отримання відомостей з ДМС України щодо громадянства особи підозрюваного та отримання копії паспорту вказаної особи.

04.03.2020 Верховною Радою України до ч. 2 ст. 5 закону України «Про захист персональних даних» [15] внесено відомості щодо віднесення до конфіденційної інформації про особу, таким чином починаючи з 2020 року правоохоронні органи України зіткнулися з проблемою отримання відомостей щодо належності особи до громадянства України. У зв'язку з вказаними змінами виникла необхідність звернення до суду у порядку ст. 162 КПК України (Речі і документи, які містять охоронювану законом таємницю) з клопотанням про надання доступу до документів.

Вищевказані обставини значно ускладнюють процеси підготовки матеріалів екстрадиції та ведуть до порушення вимог ч. 4 ст. 575 КПК України щодо підготовки вказаних матеріалів у десятиденний строк.

24.02.2022 законом України № 2102-IX оголошено введення воєнного стану в Україні та 22.05.2022 законом України №2263-IX продовжено строк дії воєнного стану на 90 діб [16; 17].

Наразі Україна переживає складні часи воєнного стану, але навіть в такі тяжкі часи правоохоронні органи України продовжують працювати та здійснювати співпрацю з правоохоронними органами іноземних держав. На теперішній час на період воєнного часу проблематику отримання доступу до документів вирішено застосуванням п. 20-7 перехідних положень КПК України (Під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, визначених у пунктах 2, 5, 7, 8 частини першої статті 162 цього Кодексу, здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої з керівником прокуратури) що значно полегшує процес отримання відомостей з ДМС України, але не вирішує вказану проблему взагалі [18].

Висновки. На нашу думку, слід врахувати практичний досвід правоохоронних органів України під час підготовки матеріалів екстрадиції, розглянути можливість створення в Національній поліції спеціалізованого підрозділу, який здійснюватиме переклад службових документів та можливість спрощеної процедури доступу до документів, які містять охоронювану законом таємницю. При цьому слід розробити відповідний механізм застосування чинного законодавства України та не допускати випадки не притягнення осіб до кримінальної відповідальності за скоєнні ними кримінальні правопорушення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Броунли Я. Міжнародне право. Кн. 1. 1977. 448 с.
2. Bassiouni M. C. International Extradition: United States Law and Practice / M. C. Bassiouni. 3d rev. ed. N.Y. : Oceana Publications, 1996.
3. Оппенгейм Л. Международное право / Л. Оппенгейм. Пер. с 6-го англ. изд. [доп. Г. Лаутерпахтом] / под ред., [с прим.] и с предисл. проф. С. Б. Крылова. М. : Иноиздат, 1949. Т. 1. Мир, полут. 2.
4. Маланюк А. Г. Проведення у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Акад. адвокатури України. К., 2004.
5. Виноградова О. І. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочини / О. І. Виноградова // Адвокат. 1999.
6. Виноградова О. І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза» / О. І. Виноградова. Харків, 2000.
7. Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_026#Text (дата звернення: 16.06.2022).
8. Договір між Україною та Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/496_001#Text (дата звернення: 16.06.2022).
9. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах (1993 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text (дата звернення: 16.06.2022).
10. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 16.06.2022).

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 08.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 16.06.2022).
12. Березняк В. С., Тертишник В. М. «Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України»: монографія. Дніпропетровськ: ДДУВС; Ліра-ЛТД, 2010. 188 с.
13. Інтернет ресурс Генеральної прокуратури України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114138&libid=100820# (дата звернення: 16.06.2022).
14. Інтернет ресурс Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/activity/zviti/richni-zviti/#panel-1-2> (дата звернення: 16.06.2022).
15. Закон України «Про захист персональних даних» зі змінами та доповненнями від 16.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 16.06.2022).
16. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"» від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 16.06.2022).
17. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про продовження дії воєнного стану в Україні"» від 22.05.2022. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T222263.html (дата звернення: 16.06.2022).
18. Перехідні положення Кримінального процесуального кодексу України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 08.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 16.06.2022).